

АПЕЛЯЦІЙНИЙ ПЕРЕГЛЯД СУДОВИХ АКТИВ ЗА ЦИВІЛЬНИМ, ГОСПОДАРСЬКИМ ТА АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ: ПИТАННЯ УНІФІКАЦІЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ

Згама А.О.,

к.ю.н., доцент кафедри цивільного та господарського права і процесу
Міжнародний гуманітарний університет

Стаття присвячена дослідженню питань, пов'язаних з переглядом судових актів в апеляційному порядку. Здійснена порівняльна характеристика процедури апеляційного оскарження в господарському, цивільному, адміністративному судочинствах, охарактеризовані їхні основні положення, визначені особливості окремих судочинств. Внесені пропозиції щодо удосконалення процедури апеляційного провадження в господарському процесі.

Ключові слова: господарський процес, процесуальне законодавство, реформування, апеляція, апеляційна інстанція, уніфікація, диференціація.

Zgama A.A. / АПЕЛЛЯЦИОННЫЙ ПЕРЕСМОТР СУДЕБНЫХ АКТОВ ПО ХОЗЯЙСТВЕННОМУ, ГРАЖДАНСКОМУ И АДМИНИСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕССУАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ: ВОПРОСЫ УНИФИКАЦИИ И ДИФФЕРЕНЦИАЦИИ / Международный гуманитарный университет, Украина

Статья посвящена исследованию вопросов, связанных с пересмотром судебных актов в апелляционном порядке. Осуществлена сравнительная характеристика процедуры апелляционного обжалования в хозяйственном, гражданском и административном судопроизводствах, проведена характеристика их основных положений, определены особенности отдельных судопроизводств и внесены в связи с этим соответствующие предложения.

Ключевые слова: хозяйственный процесс, процессуальное законодательство, реформирование, апелляция, апелляционная инстанция, унификация, дифференциация.

Zgama A.A. / THE CASES OF APPEAL IN CIVIL, ECONOMIC AND ADMINISTRATIVE PROCEDURE LEGISLATION: THE QUESTIONS OF UNIFICATION AND DIFFERENTIATION / International humanitarian university, Ukraine

The article examines the problems connected with the appeal review of the decisions. The article presents the comparative characteristics of appeal in the economic, civil, administrative procedure legislation, characterized by their main provisions, certain defined characteristics proceedings.

Unification should be a manifestation of improving economic, civil and administrative procedural form, not their indiscriminate reform and integration. Several differences set forth in Civil Procedural Code of Ukraine, Economic Procedural Code of Ukraine and Administrative Procedural Code of Ukraine are fundamental nature in view of the specific processes themselves.

The analysis of characteristic features of the commercial proceeding comes true. The author makes some suggestions concerning improvement of the appeal proceedings at the commercial procedure.

It is suggested to eliminate possibility of appeal proceeding in cases, when sides quit claimed on a statutory appeal; to provide the right to both of sides for conclusion of amicable agreement at the stage of the appeal proceedings at the commercial procedure.

Key words: commercial proceeding, economic procedure legislation, reform, appeal, appellate instance, unification, differentiation.

Удосконалення апеляційного перегляду повинно здійснюватися шляхом модернізації певних його процедур, зокрема, в напрямку уніфікації та диференціації норм, якими регулюються відносини, що виникають у суді апеляційної інстанції. Останнім часом все частіше обговорюється доцільність поступового поєднання в одному кодексі норм цивільного і господарського процесів, оскільки між ними немає суттєвих відмінностей, зумовлених специфікою судочинства. Наприклад, В. В. Комаров вважає, що типологізація судової юрисдикції і правосуддя може зводитися до кримінальної, адміністративної та цивільної форм правосуддя... і що базові інститути цивільного права і цивільного процесу можуть бути основою процесуального кодексу, який містив би правила розгляду цивільних, господарських і адміністративних справ [1, с. 39]. Про універсальність цивільної процесуальної форми говорить також Д. М. Шадура [2, с. 10-11].

Дискусія навколо питань спеціалізації процесуального права, його уніфікації та диференціації триває постійно. Слід відзначити праці О. А. Беляневич, А. І. Граціанова, Н. А. Громошиной, В. В. Комарова, О. А. Ломакіної, Л. М. Ніколенко, О. П. Подцерковного та багатьох інших, які заклали підґрунтя для подальшого всебічного наукового опрацювання вказаного блоку проблем. Разом з тим питання гармонізації господарського процесуального законодавства у світлі нинішнього реформування національної процесуальної системи залишається актуальним, а його вирішення – далеким від одностайності.

Метою статті є розгляд та аналіз законодавчих положень перегляду судових актів в апеляційному порядку в

контексті уніфікаційного процесу, виявлення пов'язаних з цим проблем та особливостей.

Досить часто процесуальні закони по-різному підходять до здавалося б однакових питань термінології, повноважень суду тощо. Господарське, цивільне та адміністративне судочинство дійсно містять споріднені інститути, що пояснюється загальними засадами правового регулювання, особливостями правової природи судових органів, цілями та завданнями, що поставлені перед судовим процесом в цілому.

О. А. Беляневич справедливо вказує, що у процесуальному праві уніфікація може розглядатися в двох аспектах:

а) як вертикальний, інтегруючий процес, тобто закріплення єдиних засад правового регулювання процесуальних відносин (надання йому однакового «звучання», тональності) із подальшою диференціацією і конкретизацією правового регулювання (тобто спеціалізацією);

б) як антитеза спеціалізації, що передбачає усунення особливого у правовому регулюванні (вочевидь, за такого підходу стає можливим висновок про «стандартизацію» усіх видів процесів, запровадження для них правової «уніформи» без огляду на особливості матеріально-правових відносин, у яких виникає правовий конфлікт) [3, с. 101].

Саме перший підхід до розуміння процесу уніфікації є, на наш погляд, виправданим і практично доцільним, тому з урахуванням його варто удосконалювати українське процесуальне законодавство.

Зазначимо, що уніфікація норм перегляду справ в апеляційному порядку може бути зовнішньою і внутрішньою.

Необхідність зовнішньої уніфікації викликана ратифікацією України Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, прийняттям Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. Тому об'єктами зовнішньої уніфікації виступають норми процесуального законодавства і, насамперед, норми зазначеної Конвенції, метою є приведення їх у відповідність.

Особливого значення набуває п. 1 ст. 6 Конвенції, відповідно до якого кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Статтею 13 цієї Конвенції гарантується кожному, чий права та свободи, визнані в Конвенції, порушуються право на ефективний засіб правового захисту у відповідному національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження.

Проте відповідно до ст. 6 Конвенції перегляд судових рішень у структурі судового захисту прав людини не є обов'язковим, оскільки наявність форм судового перегляду та інституційна побудова судової влади відносяться до компетенції національного законодавства. ЄСПЛ звертає увагу, що якщо апеляційне оскарження існує в національному правовому порядку, держава зобов'язана забезпечити особам під час розгляду справи в апеляційних судах, в межах юрисдикції таких судів, додержання основоположних гарантій, передбачених ст. 6 Конвенції, з урахуванням особливостей апеляційного провадження, а також має братись до уваги процесуальна єдність судового провадження у національному правовому порядку та роль в ньому апеляційного суду (див., наприклад, рішення у справі «Подбієльські та ППУ Полпуре проти Польщі» (Podbielski and PPU Polpure v. Poland) від 26 липня 2005 року, заява № 39199/98, п. 62).

Внутрішня уніфікація здійснюється на національному рівні шляхом приведення норм, що визначають апеляційний перегляд, до певної однотипності, одноманітності. Її об'єктами є відповідні норми ГПК України, ЦПК України та КАС України.

Насамперед, в процесуальних законах необхідно підійти уніфіковано до термінології, наприклад, до найменування судових актів, що приймаються судами першої, апеляційної та касаційної інстанції. Так, якщо за ст. 185 КАС України в апеляційному порядку оскаржуються постанови суду першої інстанції, то відповідно до ст. 292 ЦПК України та ст. 91 ГПК України – рішення суду першої інстанції. Останнє формулювання, на наш погляд, є більш вдалим і історично усталеним. Такі розбіжності створюють незручності застосування в теоретичному та практичному плані.

У цивільному та адміністративному процесі закріплено право апеляційної інстанції на відмову у відкритті апеляційного провадження (ч. 4 ст. 189 КАС України, ч. 3 ст. 297 ЦПК України). Окремої норми у ГПК України щодо підстав відмови у прийнятті апеляційної скарги немає, проте питання відмови вирішується на рівні постанов Пленуму ВГСУ. Наприклад, у п. 5 Постанови Пленуму ВГСУ «Про деякі питання практики застосування розділу XII Господарського процесуального кодексу України» від 17 травня 2011 року № 7 зазначаються обставини, що виключають перегляд судових актів суду першої інстанції апеляційним господарським судом з винесенням з цього приводу відповідної ухвали. Здавалося б, такий підхід є звичайним формуванням судової практики. Разом з тим варто відмітити, що органи судової влади діють в межах своїх повноважень, визначених, насамперед, нормами процесуальних кодексів та інших правових актів, що мають силу закону. Оскільки в ГПК України не визначаються підстави для відмови у прийнятті апеляційної скарги,

закріплювати їх на рівні постанов Пленуму не можна, а отже, відповідних прав апеляційна інстанція у господарському процесі в цьому плані не має.

У літературі висловлювалися різні погляди з цього приводу. Наприклад, В. Плевако пропонувався у господарському судочинстві запровадити інститут відмови у прийнятті апеляційної скарги за наявності підстав, які свідчать про відсутність взагалі права на оскарження [4, с. 72]. Т. В. Степанова пропонує відмовляти у прийнятті апеляційної скарги, наприклад, якщо скаргу подано особою, яка не є учасником справи – експертом, свідком тощо [5, с. 209].

О. А. Ломакіна вказує на необхідність відмовляти в прийнятті апеляційної скарги та відкритті апеляційного провадження, якщо апеляційну скаргу подано особою, яка не брала участі у розгляді справи у першій інстанції та яку суд не визнав такою, якої стосується рішення (ухвала) у цій справі [6, с. 12]. Проте встановити, чи дійсно судові рішення стосуються прав та обов'язків такої особи можна лише під час розгляду справи, дослідивши всі докази та матеріали, подані нею для доведення обставин, на які вона посилається.

Учасниками господарського процесу, як правило, є суб'єкти господарювання, які здійснюють захист своїх інтересів за допомогою кваліфікованих юристів, які зможуть інформувати цих суб'єктів у доступній формі щодо усіх ризиків вчинення тих чи інших процесуальних дій. Примусово позбавити особу права на апеляційне оскарження є неприпустимим і суперечливим по відношенню до загальних конституційних засад здійснення правосуддя. Заслугує на увагу норма, закріплена ч. 2 ст. 630 ЦПК Естонії, що апеляційна скарга не може бути подана, якщо обидві сторони в заяві, поданій до суду, відмовились від права подачі апеляційної скарги. Дійсно, якщо сторона у справі зацікавлена у прискоренні отримання кінцевого результату по справі та вважає за доцільне заздалегідь відмовитися від права перегляду справи в апеляційному порядку, то чому не сприяти їй в цьому? Зазначене буде позитивним як для учасників господарського процесу, так і для самих господарських судів.

На рівні процесуальних кодексів законодавець проявив різний підхід у питанні можливості оскарження ухвали судді про залишення позову, апеляційної скарги без руху. Відповідно до ст.ст. 108, 189 КАС України такі ухвали можуть бути оскаржені до суду вищестоящої інстанції, а за ст.ст. 121, 297 ЦПК України, з огляду на те, що не перешкоджають подальшому провадженню у справі, вони взагалі не можуть бути оскаржені, крім ухвал, в яких визначається до сплати розмір судових витрат. З цього приводу навіть практики не можуть дати однозначну відповідь, чи варто учасникам судового процесу мати право на оскарження ухвали про залишення позову, скарги без руху. Адже з одного боку, йдеться про ефективність судового розгляду, запобігання зловживанню процесуальними правами і затягуванню розгляду справи безпідставним оскарженням ухвал, з іншого – про порушення права на доступ до правосуддя. Якщо процесуальним законодавством дозволено оскарження ухвал про повернення позову, скарги без руху, тому логічним було б все ж таки надати можливість оскарження таких ухвал.

Отже, апеляційна інстанція у цивільному та адміністративному процесі наділена повноваженнями щодо залишення апеляційної скарги без руху (ч. 2 ст. 297 ЦПК України, ч. 2 ст. 189 КАС України), а ось у господарському процесі – ні. Успішно функціонує цей інститут і в арбітражному процесі Російської Федерації (далі – РФ) (ст. 263 АПК РФ). Розширення повноважень господарського суду апеляційної інстанції у частині залишення апеляційної скарги без руху передбачається також проектами ГПК України. Тому вважаємо за необхідне усунути дану прогалину у господарському процесі, врахувавши

вищевикладені зауваження стосовно оскарження ухвал про залишення позову, скарги без руху.

ГПК України встановлює загальний строк розгляду апеляційний скарг, в який суд має провести усі необхідні підготовчі дії для розгляду справи і вже потім призначати справу до безпосереднього розгляду. На відміну від господарського процесу, ст. 301 ЦПК України і ст. 190 КАС України за апеляційною інстанцією закріплено обов'язок щодо проведення дій з підготовки розгляду справи. Вважаємо, що для господарського судочинства стадія підготовчого засідання на стадії апеляційного перегляду має бути факультативною, судді повинні на власний розсуд вирішувати питання про доцільність та необхідність таких дій. Це пов'язано, насамперед, зі специфікою господарського процесу, у якому приймають участь суб'єкти господарювання, чий інтереси, як правило, представляють юридичні служби, контори тощо. З цього приводу в літературі вказувалося, що підготовче засідання може бути виправдане для цивільного процесу, де беруть участь громадяни, для яких юридичний супровід діяльності є винятком, аніж правилом [7, с. 53].

Реалізацією волевиявлення є можливість позивача відмовитися від позову, апелянта – від апеляційної скарги, примирення сторін. Важливість такого права не викликає сумнівів. Проте неоднозначним є положення ст. 100 ГПК України, згідно з яким особа, яка подала апеляційну скаргу має право відмовитися від неї до винесення постанови. Разом з тим апеляційний господарський суд має право не приймати відмову від скарги з підстав, визначених у ч. 6 ст. 22 ГПК України (якщо ці дії суперечать законодавству або порушують чий-небудь права і охоронювані законом інтереси). Таке повноваження господарського суду апеляційної інстанції не відповідає загальним засадам господарського судочинства. Зазначеного обмеження ні в ЦПК України, ні в КАС України немає.

Крім того ст. 306 ЦПК України та ст. 194 КАС України закріпили право позивача відмовитися від позову, право сторін укласти мирову угоду на стадії апеляційного провадження. Проте ГПК України не містить норми, яка б надавала право позивачу відмовитися від позову в апеляційному суді, а сторонам – укласти мирову угоду. В інформаційному листі «Про деякі питання практики застосування норм Господарського процесуального кодексу України, порушені у доповідних записках про роботу господарських судів у 2005 році та першому півріччі 2006 року» від 20 жовтня 2006 року № 01-8/2351 ВГСУ наголошує, що затвердження апеляційною інстанцією мирової угоди, укладеної сторонами в процесі апеляційного провадження, не є можливим, оскільки це потягло б за собою скасування рішення місцевого господарського суду з відповідної справи, що допускається виключно з підстав, передбачених ст. 104 ГПК України. При цьому ГПК України не передбачає таких підстав для скасування рішення, як укладення мирової угоди та відмова позивача від позову.

На перший погляд, такий підхід законодавця є цілком обґрунтованим, адже у випадку, коли рішення господарського суду є законним і обґрунтованим, постає питання, з яких мотивів скасовувати такий судовий акт? Якщо ж законне й обґрунтоване рішення не буде скасоване, то, наприклад, складається ситуація, що паралельно існують рішення господарського суду першої інстанції і затверджена мирова угода, зміст яких суперечить один одному.

Статтею 99 ГПК України встановлено порядок розгляду апеляційної скарги й визначено, що в апеляційній інстанції справи переглядаються за правилами розгляду цих справ у першій інстанції з урахуванням особливостей, передбачених у розділі XII ГПК України. Апеляційний господарський суд, переглядаючи рішення в апеляційному порядку, користується правами, наданими суду першої інстанції.

Крім того, у п. 8 Постанови Пленуму від 17 травня 2011 року № 7 ВГСУ звертає увагу на те, що правила, які

встановлено тільки для розгляду справ у першій інстанції, застосуванню апеляційним судом не підлягають. Зокрема, не повинні застосовуватись апеляційним судом правила про об'єднання позовних вимог, про подання зустрічного позову та видачу наказу.

Отже, припинення провадження у справі при відмові позивача від позову і при затвердженні мирової угоди не відносяться до правил, встановлених тільки для розгляду справ у першій інстанції. Тому господарський суд апеляційної інстанції, як і суд першої інстанції, повинен мати право приймати відмову від позову та затверджувати мирову угоду. Така позиція підтримується й самими суддями апеляційних господарських судів [8, с. 485].

Замість того, щоб стимулювати сторін до мирової вирішення господарських спорів, держава в особі своїх органів створює фіктивні бар'єри в цьому питанні. Доцільним, наприклад, було б навіть запровадити звільнення від сплати судового збору, якщо мирова угода укладається до початку розгляду апеляційної скарги, або зменшення його розміру при укладенні мирової угоди до моменту прийняття постанови апеляційним господарським судом.

Варто зазначити, що відповідно до ст. 303 ЦПК України під час розгляду справи в апеляційному порядку апеляційний суд перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції в межах доводів апеляційної скарги та вимог, заявлених у суді першої інстанції. Разом з тим законодавець у ч. 3 і 4 цієї статті закріпив винятки з цього правила. Так, апеляційний суд не обмежений доводами апеляційної скарги, якщо під час розгляду справи буде встановлено неправильне застосування норм матеріального або порушення норм процесуального права, які є обов'язковою підставою для скасування рішення. Схожою є позиція законодавця в цьому питанні, відображена в ст. 195 КАС України.

Проте у господарському судочинстві навпаки апеляційний господарський суд не зв'язаний доводами апеляційної скарги і перевіряє законність і обґрунтованість рішення місцевого господарського суду у повному обсязі (ст. 101 ГПК України).

Дійсно надання повноважень господарським судам апеляційної інстанції виходить за межі доводів апеляційної скарги суперечить принципу диспозитивності і припиняє його дію ще на стадії порушення апеляційного провадження, оскільки процесуальні відносини вже в подальшому не будуть розвиватися під впливом волевиявлення сторін. Проте апеляційна інстанція покликана перевіряти законність та обґрунтованість оскаржуваних судових актів. Може скластися ситуація, коли неоскаржувана частина рішення, на думку суду апеляційної інстанції, є незаконною й необґрунтованою. Адже серед завдань, які стоять перед апеляційною інстанцією, є й зміцнення законності та попередження правопорушень в сфері господарської діяльності. У такому випадку принцип диспозитивності має поступитися принципу законності, адже перегляд справ в апеляційному порядку існує саме з метою усунення судових помилок та відновлення законності. Крім того, всі названі принципи спрямовані на реалізацію права на судовий захист, а тому не можна говорити про їх суперечливість.

Вважаємо, що господарський суд апеляційної інстанції не повинен виходити за межі доводів апеляційної скарги, проте є можливим певний відступ від принципів диспозитивності та змагальності шляхом надання їм повноважень щодо виходу за межі таких доводів у випадку незаконності оскаржуваного судового акту з метою належного захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання згідно з приписами закону. Але якщо йдеться про перевірку правильності встановлення фактичних обставин справи, то повноваження апеляційної інстанції щодо виходу за межі доводів такої скарги слід обмежити. Адже кожна сторона має довести ті обставини, на які вона посилається як

на підставу своїх вимог і заперечень, а господарський суд лише створює сприятливі для цього умови.

Наразі законодавець уніфіковано встановив загальне правило, за яким у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві позбавив суд апеляційної інстанції права направити справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Зазначимо, що подібна норма застосовувалася ще в дореволюційному цивільному судочинстві, коли законодавство Російської імперії не передбачало повноважень апеляційного суду на скасування судового рішення та у зв'язку із цим направлення справи на новий розгляд до першої інстанції. Хоча вже в ті часи таке положення піддавалося критиці. Зокрема, А. К. Ріхтер звертав увагу на те, що за такої ситуації суди першої інстанції перетворюються на передаточні інстанції, руйнується порядок судочинства [9, с. 1078-1079]. Не перестають вестися дискусії з цього приводу і нині. Так, О. В. Дем'янова говорить про безмежне поле для зловживань апеляційної інстанції, неконтрольоване та вказане самим законодавцем. Навіть у випадку ретельного розгляду апеляційним судом справи, в якій виявлено порушення процесу, особи, що беруть участь у справі позбавляються однієї з найбільш істотної гарантії – права на перегляд справи [10, с. 277].

Апеляційне провадження суттєво відрізняється від провадження в суді першої інстанції й апеляційний суд не може «підмінювати» останнього. Кожен учасник судового процесу має право на належний судовий захист у відповідності з приписами закону. У випадку наявності безумовних порушень процесуального законодавства говорити про такий захист у суді апеляційної інстанції не можемо. При цьому слід відмітити, що обмеження права апеляційного господарського суду щодо направлення справи на новий розгляд викликано самою природою апеляційного провадження в господарському судочинстві, оскільки апеляційна інстанція покликана здійснювати повторний розгляд справи, а не лише перевірку законності та обґрунтованості судового рішення. Крім того, варто врахувати специфіку господарського процесу і апеляційні господарські суди повинні мати ті повноваження, які визначають оперативність та економічність спеціалізацію розгляду справ, а не лише необхідні для досягнення об'єктивної істини у справі. Господарські суди апеляційної інстанції при апеляційному перегляді користуються правами, наданими судом першої інстанції. Тому ця ланка господарських судів має всі реальні можливості забезпечити учасникам господарського процесу захист їх прав, свобод та законних інтересів у найкоротші строки без зайвих «кочувань» справи з однієї інстанції до іншої.

Ця норма закону у господарському судочинстві діє понад десять років, і на практиці не викликає особливих зауважень ні з боку суддів, ні учасників процесу, а тому

вважаємо, що на цьому етапі розвитку господарського процесу зміни в частині надання господарському суду апеляційної інстанції права на скасування рішення і направлення справи на новий розгляд було б нераціональним.

Проте вважаємо, що для цивільного процесу зазначене є неприйнятним, зважаючи на особливий склад його учасників. Адже у такому випадку особі захищати свої права, свободи і законні інтереси набагато важче. Наприклад, якщо справу вирішено за відсутності сторони, не повідомленої належним чином про місце засідання суду, таке рішення є безперечно незаконним (хоча встановити її місцезнаходження на практиці інколи досить складно). При цьому ця особа позбавляється права на розгляд справи тим судом, до компетенції якого належить справа, та її перегляд згодом в порядку апеляції. Крім того, йдеться й про додаткові витрати учасників процесу через необхідність проїзду до апеляційного суду, який знаходиться в обласному центрі, як собі, так і своєму представнику та свідкам, а це є суттєвим аргументом, враховуючи нинішнє матеріальне становище громадян України.

Отже, уніфікаційний процес полягає у забезпеченні тотожності підходів у фіксації правової природи одного й того ж явища. Уніфікація має бути проявом удосконалення господарської, цивільної та адміністративної процесуальної форми, а не безсистемного їх реформування та злиття. Ряд відмінностей, закріплених у ЦПК України, ГПК України та КАС України, носять принциповий характер з огляду на специфіку самих процесів.

Удосконалюючи процесуальне законодавство, слід враховувати міжнародні стандарти засад судочинства, процесуальні механізми вирішення спорів, вироблені як теорією, так і практикою, а не керуватися популістськими ідеями уніфікації процесуального законодавства.

Тому при удосконаленні господарського процесуального законодавства слід передбачити: 1) максимальний термін, протягом якого буде можливим поновити строк подачі апеляційної скарги на рішення чи ухвалу; 2) право особи на відмову від апеляційного оскарження, викладену сторонами в заяві, поданій до суду; 3) закріплення інституту залишення позову, скарги без руху; 4) право сторін на укладення мирової угоди на стадії апеляційного провадження та розробку правових механізмів для стимулювання сторін до мирового вирішення господарських спорів; 5) обмеження повноважень господарського суду апеляційної інстанції в частині виходу за межі доводів від апеляційної скарги, крім випадків, передбачених процесуальним законом; 6) на відміну від цивільного процесу, у господарському процесуальному законодавстві слід залишити норму про обмеження права апеляційного господарського суду щодо направлення справи на новий розгляд до господарського суду першої інстанції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Комаров В. Цивільний процес у глобальному контексті / В. Комаров // Право України. – 2011. – № 10. – С. 22-44.
2. Шадура Д. М. Цивільна юрисдикція : автореф. дис... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук за спец. : 12.00.03 «цивільне право і цивільний процес ; сімейне право ; міжнародне приватне право» / Д. М. Шадура. – Х., 2008. – 20 с.
3. Беляневич О. А. Про уніфікацію і спеціалізацію процесуального права / О. А. Беляневич // Університетські наукові записки. – 2012. – № 1. – С. 95-105.
4. Плевако В. Право на апеляційне оскарження рішень господарських судів / В. Плевако // Вісник прокуратури. – 2003. – № 10(28). – С. 67-74.
5. Степанова Т. В. Окремі питання апеляційного оскарження в господарському судочинстві (стосовно перегляду рішень у разі відновлення пропущеного строку) / Т. В. Степанова // Вісник господарського судочинства. – 2003. – № 3. – С. 206-209.
6. Ломакіна О. А. Перегляд судових актів господарського суду в апеляційному порядку : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.04 «господарське право ; господарсько-процесуальне право» / О. А. Ломакіна. – Донецьк, 2009. – 19 с.
7. Подцерковний О. П. Зауваження та пропозиції кафедри господарського права і процесу ОНЮА до проекту нової редакції ГПК України, розробленого судовою палатою у господарських справах Верховного Суду України / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька // Часопис цивілістики. – 2010. – Вип. 8. – С. 53.
8. Поліщук Л. В. Шляхи вдосконалення господарського процесуального законодавства / Л. В. Поліщук // Становлення господарської юрисдикції в Україні – 20 років досвіду : матер. наук.-практ. конф., 24-26 травня 2011 р., м. Одеса : проблеми і перспективи / відп. : А. Й. Осетинський та ін. – О. : Астропринт, 2011. – С. 483-485.
9. Устав гражданского судопроизводства с законодательными мотивами, разъяснениями Правительствующего Сената и комментариями русских юристов / сост. И. М. Тютюмов. – СПб. : Издание юридического книжного магазина И. И. Зубкова под фирмой «Законоведение», 1912. – 1984 с.
10. Дем'янова О. В. Повноваження суду апеляційної інстанції по скасуванню судових рішень в цивільному судочинстві та підстави їх застосування / О. В. Дем'янова // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 274-280.